

E L M I C A L E T G A L À C T I C

Propostes didàctiques

Ulisses, el meu gat

Elaborades per Conxa Rovira

U L I S S E S , E L M E U G A T

D E S C R I P C I Ó

Autor: *Josep Franco.*

Il·lustracions: *Enric Solbes.*

Edicions Bromera/Alzira, 2000

Col·lecció: «EL MICALET GALÀCTIC», núm. 69

Format: 13 × 20,5 cm, 80 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 10 anys. Per la seua història protagonitzada per un animal real i, alhora, fantàstic, aquest conte és capaç de captar l'interés dels lectors infantils que, a partir de l'edat recomanada, comencen a ser bastant madurs com per a entendre i plantejar-se algunes qüestions d'àmbit social i ètic.

RESUM ARGUMENTAL

Si la teua filla et demana amb insistència que poses un gat en casa i tu veus el cel obert quan un d'ells, amb aspecte fastigós vagareja pels voltants de la teua porta, et penses que només has fet un present a la xiqueta, però, de vegades (quasi sempre), les coses no són el que semblen al primer colp d'ull i la vida fa voltes i revoltes que et poden posar en contacte amb realitats que mai no havies imaginat.

Ulisses és certament un gat ben singular que s'ha escolat en mig del batec crispat de la civilització. Nascut al port d'Alexandria, menjador impenitent de rates de biblioteca, explorador dels vaixells que hi ha a prop de sa casa, esdevé una mena de fil conductor entre el passat i el futur. Una ingènua civilització alienígena, habitant del planeta Dzyan, confon Ulisses amb un ésser humà; el segresten amb

la seua nau espacial intergalàctica i el fan objecte d'estudi al temps que li reten honors de convidat, representant del gènere humà. En tornar a La Terra, després d'un bon grapat d'anys en els quals han canviat moltes coses i no sempre en el sentit desitjat, Ulisses és novament confós i rebut per uns humans presumptuosos i poc habituats a escoltar, els quals pensen que es tracta d'un extraterrestre... Tot de malentesos i embolics, resolts amb el mestratge narratiu a què ens té acostumats l'autor.

La saviesa acumulada pel felí, mitjançant una hàbil estratagema del narrador, ens farà reflexionar a propòsit de la veneració generalitzada envers el progrés tecnològic, els vells conflictes humans i les estupideses que podem cometre mentre intentem solucionar-los. El relat ens fa evidents la prepotència i la ignorància dels dirigents mundials i la que ens espera si no som llestos, llestos com un gat de carrer, és clar!

Josep Franco se'l va trobar i el regalà a la seua filla. A canvi de l'hospitalitat, Ulisses li va contar la seua vida... i això és justament el que necessita un bon escriptor: una bona història.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Ulisses és, sens dubte, una interpretació «sui gèneris» de la nostra civilització, de les misèries i les glòries que podem potenciar els humans; de la prepotència d'alguns dirigents molt poderosos i molt inconscients, fent-nos veure que tot això, si va junt, és ben perillós. **Aquest és un tema de reflexió que no ens ha d'espantar de plantejar-lo als joves lectors i lectores.**

Josep Franco ens conta la història d'un gat viatger que coneix de primera mà tota la saviesa de la història antiga, tots els avenços de la tecnologia espacial i la inutilitat d'algunes de les coses que fan sentir més orgullosos els personatges que ho controlen tot, com ara el President dels EUA. **Podem parlar del poder i dels qui l'exerceixen, per a què aprofita i com millora la nostra vida si les coses es fan ben fetes.**

Tota la trama es fa possible sobre un seguit de malentesos, producte de la falta d'atenció que presideix habitualment les relacions personals. Ulisses tracta sempre d'explicar qui és i que hi ha un

formidable malentés, però ningú no l'escolta i la bola es fa a cada vegada més gran... Tots donen per sabut que les coses són com apareixen davant dels ulls i ningú està predisposat a assolir un punt de vista diferent, divergent de l'habitual... **És una excel·lent excusa per a la reflexió a propòsit de la inconveniència de deixar-nos dur per les aparences i els prejudicis i de la necessitat d'escoltar el que ens diuen, per inversemblant que sone.**

Si Ulisses no s'hagués menjat aquella rata sàvia de la biblioteca, no hagués après a parlar grec clàssic. Si no hagués caigut en el poal de la tintura blava indeleble, no hauria estat triat com a representant canònic del gènere humà per una nau espacial amb ganes d'estudiar els terrícoles, ni hagués conegut de primera mà una civilització galàctica, que s'assembla sospitosament a la nostra, i no hagués après totes les coses que els extraterrestres li van ensenyar. Quan després de moltíssims anys, torna a casa, és rebut, encara amb el pelatge blau, amb honors d'ambaixador espacial, sense que ningú atenga les seues explicacions. Quan finalment es desfà tot l'embolic, perquè una pluja sobtada li retorna el seu color de gat siamés, Ulisses recobra la trista condició de gat normal i acaba abandonat, mullat i famolenc al carrer... **Podem encetar una conversa amb els lectors i lectores a propòsit de la inestabilitat dels estats afalagadors i la necessitat de mantenir els peus en terra, per molt alt que hom arribe en aquesta vida.**

Finalment, Ulisses s'embarca i arriba al port d'una ciutat que li recorda Alexandria. Ha après amargament a mantenir la boca tancada i no exhibir la seua habilitat per a parlar com els humans. Però sempre hi ha una eixida per a les situacions que semblen desesperades... **Animem els lectors i lectores a inventar situacions aparentment desesperades i a apuntar possibles eixides. Aquesta activitat ha d'estar encaminada a generar mecanismes d'autoprotecció en la seua vida personal i hàbits d'autonomia en la presa de les decisions que els involucren.**

Al llarg del llibre, l'autor ens proporciona els noms d'habitants de diferents indrets del món i encara n'inventa de nous per als habitants del planeta Dzyan... **Podem fer servir el llistat de gentilicis per a parlar obertament de les diferències, de la xenofòbia, dels immigrants...**

Cal observar que la nostra memòria col·lectiva està farcida de situacions quotidianes d'emigració dels valencians cap a la verema a

França, la construcció a Suïssa., les fàbriques a Alemanya... Podem reflexionar també a propòsit de la història de successives civilitzacions que han poblat i colonitzat la península ibèrica d'ençà que en tenim constància històrica i **fer evident el fet que els moviments de població són habituals i normals i cal viure'ls sense prejudicis ni reticències.**

L'AUTOR

Josep Franco (Sueca, 1955) és un dels escriptors valencians més representatius de l'actual panorama literari en la nostra llengua. Ha destacat, sobretot, en el camp de la narrativa i ha publicat nombrosos llibres per a joves i adults, entre els quals cal destacar *Les potències de l'ànima*, Premi de novel·la Ciutat d'Alzira 1997. També ha escrit alguns llibres per a xiquets. En la col·lecció El Micalet Galàctic s'han publicat ja els títols *Quatre històries d'animals*, *Anàdia, la ciutat submergida* i *Ulisses, el meu gat*.

L'IL·LUSTRADOR

Enric Solbes (Alcoi, 1960) és un dels il·lustradors valencians més destacats i amb una clara personalitat artística. Ha col·laborat amb diversos autors en llibres com *El bruixot Tararot*, *Criatures minúscules*, *El meravellós màgic d'Oz* o *El pirata naufragat*. Però, sobretot, ha col·laborat molt estretament amb Josep Franco amb el qual ha publicat nombrosos llibres: *L'últim roder*, *Anàdia, la ciutat submergida*, l'adaptació del *Tirant lo Blanc*, etc.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS.

Caldria aprofitar el potencial fantàstic que té el relat, perquè l'edat dels lectors als quals va dirigit, ens permet encara de jugar amb els fets «impossibles» però narrats de manera que siguem congruents i creïbles.

Proposem als lectors que separen en la narració els fets possibles dels fantàstics.

Si els nostres lectors i lectores són ben motivats, tindrem la meitat de la partida guanyada, per això una possible manera de presentar el llibre consistiria a indagar a la classe si algú té una mascota i parlar-ne: *quina classe de mascota és, com va arribar a la seua vida, com li diuen, per què té aquest nom i qui li'l va triar, quins costums té, què menja, com es relaciona amb els humans...*

Quan l'atenció estiga guanyada, hem de preguntar si algú parla amb la seua mascota i si la mascota li contesta i és capaç de mantenir una conversa... Doncs ULISSES sí que ho pot fer. A continuació introduïrem la història d'un gat que va ser «lector» a la més prestigiosa biblioteca del món antic, que parlava grec clàssic, que va fer un viatge intergalàctic i va ser, només per uns dies, hoste del President dels EUA que volia lluir-se a costa d'un gat...

En la nostra col·lecció, adreçada a lectors joves, som partidaris de la lectura col·lectiva: la interactuació en l'aprenentatge és una de les eines més valuoses en l'activitat lectora. Convidem els nostres alumnes a «preparar» individualment o en companyia dels seus equips habituals la lectura en veu alta d'un paràgraf, un diàleg, una descripció; a ambientar-la amb música i fer una lectura pública dramatitzada per a un altre grup de companys més menuts. Tot això ho trobareu més detalladament en la corresponent activitat. Si s'ho fan bé, els haurem de proporcionar els medis necessaris per a lluir-se: aparell de música, projector de transparències, micròfons, efectes especials...

Si la proposta prospera i els engresca, podrem planificar al llarg del curs un seguit de lectures dramatitzades i instituir a l'escola «*Els dijous dels llibres*», «*Les vesprades dels contes*» o qualsevol altra cosa que proposen els joves lectors.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTOR:

IL·LUSTRADOR:

EDICIONS BROMERA

COL·LECCIÓ Núm.:

1. Escriu el nom dels dos o tres personatges de la història que més t'han interessat i explica per què.

.....
.....

2. Escriu les tres coses que més t'han agradat del llibre.

.....
.....

3. Creus que és un llibre que ens pot fer passar una bona estona? Dóna tres raons per les quals recomanaries aquesta lectura als teus amics i amigues.

.....
.....

4. Resumeix el contingut de l'obra en 10 seqüències que corresponguen als moments i fets més importants ocorreguts cronològicament al llarg de la història. A continuació, llig-los davant la classe i consensueu entre tots els companys un nou resum que reflectisca el millor possible els moments bàsics de la trama del llibre.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

B) ESTUDI I ANÀLISI DE L'OBRA

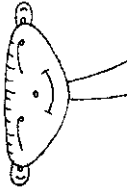
1. Pel **gènere** literari *Ulisses* podria ser una faula, però li falten alguns dels elements característics. Amb ajuda del professor o professora, documenteu-vos en equip a propòsit de quines són aquestes característiques i després, en classe, poseu en comú els resultats de les vostres investigacions i debateu quins elements del llibre són propis d'una faula i quins no ho són. Heu de raonar totes les vostres respostes.

2. En totes les narracions hi ha **personatges** principals i secundaris. Creus que la categoria que tenen en el relat és la mateixa que solem donar-los en la vida real? Redacta un text d'unes deu línies aproximadament en el qual diràs raonadament perquè Ulisses, un simple gat, és en aquest llibre més important que el President dels Estats Units.

3. El **personatge**. Ulisses no és un nom habitual, tot i que és ben bonic. Va haver un Ulisses en un llibre molt antic i molt interessant que es deia *L'Odisea*. Busca informació a propòsit d'aquest llibre i del protagonista i intenta explicar perquè el nom d'Ulisses és tan adequat per al gat del llibre.

4. El **lèxic**. Allò que fa que uns llibres ens agraden més que no uns altres està relacionat amb l'estil que l'autor li dona a allò que escriu; a la seua manera particular de contar-nos les històries i a les paraules que fa servir perquè ens arribe el que ell ha imaginat i ha escrit.

4.1. Amb un bon diccionari per cada equip, feu la següent activitat: repartiu-vos les paraules següents i busqueu les corresponents definicions al diccionari; no les anoteu tal i com les heu trobades, sinó que intenteu entre tots i totes d'elaborar una definició vostra, però que s'asemble a la que us dona el diccionari.

obrador

xafardejar

fatídic

brunzir

fesomia

perícia

cadell

eben

regalimar

mandrós

ancestral

eixordador

arnat

maragda

colossal

estrident

atapeït

xàfec...

4.2. A continuació teniu un bon grapat d'expressions i frases fetes que trobareu al llarg de la lectura.

Investigueu a les vostres cases, preguntant a les persones majors que viuen amb vosaltres, què vol dir:

Ser un ratolí de biblioteca.

Anar xino-xano.

Cames ajudeu-me.

Ser una olla de grills.

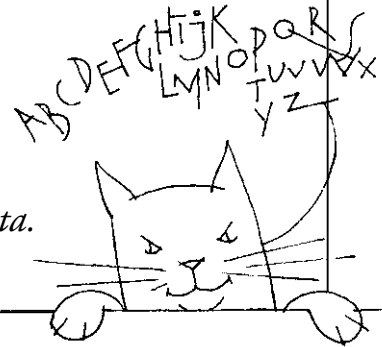
No entendre ni pruna.

Tenir el cap ple de pardalets.

Estar de gom a gom.

Ser alguna cosa políticament correcta.

Anar de cul.

4.3. N'heu trobat, d'expressions noves? Les persones grans són una font inesgotable per a l'aprenentatge de la llengua. Recolliu les que us aporten i feu murals en els quals hi apareguen. Expliqueu amb lletra diferent què és el que signifiquen. Pengeu-los a la classe, a la biblioteca, als corredors... No oblideu posar els vostres noms i el curs.

5. El punt de vista del **narrador**.

Josep Franco ens conta una història que li ha passat, però ell no és el protagonista, sinó el narrador. En quin moment del llibre sabem que ho és? Per què creus que no ens ho diu al principi? Quins efectes ha volgut aconseguir en nosaltres, els seus lectors?

6. L'il·lustrador.

En la contraportada del llibre se'ns diu que els llibres de Josep Franco no serien el mateix sense les il·lustracions d'Enric Solbes. Anem a imaginar que quan havia de fer el seu treball, a més de llegir el llibre, el dibuixant va parlar amb l'autor, el qual li va donar instruccions del que volia aconseguir.

Us proposem el següent **joc**:

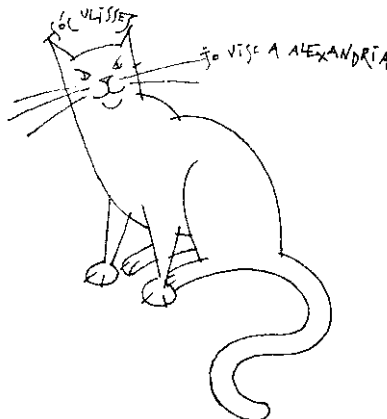
Feu equips de quatre persones.

Un dels integrants farà d'autor i els altres tres faran de dibuixants.

Els equips actuaran l'un darrere l'altre i la resta de la classe prendrà nota del temps que inverteixen en fer la tasca.

Qui fa el paper d'autor dibuixa una figura senzilla en un full i dóna instruccions verbals als dibuixants, però sense mostrar el seu full ni dir el nom de la figura que ha dibuixat. Per exemple pot dir «Traça una línia recta vertical d'uns deu centímetres de llarg... Traça'n una altra de paral·lela a la seua dreta..., dibuixa quinze ratlletes que unisquen per la banda de dins les paral·leles...» Però no pot dir «Dibuixa la via del tren».

Guanya l'equip que més ràpidament aconseguisca que algun dels dibuixants reproduisca la figura ideada per l'autor.

7. Els **elements del relat**.

Tota història té uns **personatges** que protagonitzen uns **fets**, s'esdevé en un **lloc** i en una **època** determinada.

Amb els elements del llibre ompli la següent graella:

ELS PERSONATGES	- - -
ELS FETS	- - -
ELS LLOCS	- - -
L'ÈPOCA	- - -

8. Descripció de **llocs**.

Ulisses viu feliç a Alexandria, amb el seu amo, un tintorer, i fent incursions esporàdiques a la Biblioteca i al port. Investiga en els Atlas i els llibres d'Història i respon aquestes preguntes: D'on creus que ve el nom de la ciutat? Podríem relacionar aquest nom amb el d'un personatge històric molt important? El de qui? En quin continent i a la vora de quina mar es trobava el port d'Alexandria? Existeix encara? Per què perdura el seu nom? Què era la Biblioteca d'Alexandria? Què li va passar?

C. EIXOS TRANSVERSALS

1. A la pàgina 65 del llibre hi ha una il·lustració de la benvinguda que Ulisses rep dels americans. Pots explicar perquè totes les paraules de les pancartes estan escrites en anglès? Creus que hi ha algunes llengües que són més importants que no unes altres?

Per què? Raona la teua resposta, comenta-ho en equip i redacta cinc línies en les quals justifiques la teua opinió.

1.1. Els habitants de Dzyan, en la primera ocasió que parlen amb Ulisses, ho fan d'una manera molt especial. No parlen com el gat, però nosaltres ho entenem tot. Quin és el truc que fa servir l'autor per tal de disfressar la parla dels extraterrestres? Pots intentar parlar d'una manera semblant? I escriure...? Escriu el teu nom, la teua adreça i el nom de la teua escola en Dzyanés.

2. En alguna ocasió has escoltat o has llegit la paraula **xenofòbia**? Has de saber que significa «*por a la diferència*».

2.1. En el llibre se'ns donen uns quants gentilicis o noms dels habitants de llocs molt allunyats de nosaltres. Són pobles diferents. Amb ajuda del diccionari i l'Enciclopèdia, digues de quins països podrien ser aquestes persones: milesis, turcs, edetans, perses, albanesos, americans, àrabs, xinesos, cubans, russos...

2.2. Intenta afegir-ne de nous a partir de la teua experiència personal: magribins, romanesos, lituans, pakistanesos... De quins països són?

2.3. Intercanvieu entre els diferents equips noms dels habitants d'altres pobles diferents al nostre i tracteu d'endevinar d'on procedeixen.

3. Les mascotes són habituals en les nostres cases. Fes una llista de les mascotes que tens i les que tenen els altres companys de la classe, els amics, els familiars...

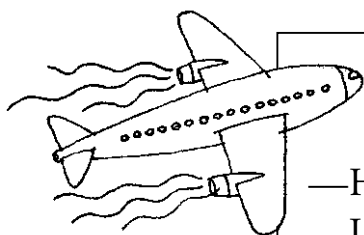

Feu una taula redona, moderada per un de vosaltres en la qual intercanvieu opinions a propòsit dels avantatges que ens reporta la presència de mascotes a les nostres cases i les obligacions que comporta el fet d'haver-les adoptades. Quan acabeu, feu un mural on exposeu les vostres conclusions.

D. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. Feu tres equips a la classe i imagineu que treballeu en una **agència de viatges** i que teniu com a clients un grup de xiquets i xiquetes de Mallorca que tenen deu anys i volen visitar alguns llocs del País Valencià . Els diferents equips han de programar una visita a la ciutat de Xàtiva, una a la d'Alcoi i una a Gandia. Us caldrà saber quins llocs d'interés tenen cadascuna d'elles, dissenyar itineraris, demanar horaris, programar combinacions entre diferents mitjans de transport, elaborar menús diferents perquè en el grup és previsible que hi haja diabètics, obesos, vegetarians i d'altres persones que no mengen el mateix que els altres.

Proveu d'elaborar una proposta així per cadascuna de les ciutats:

VISITA A XÀTIVA

- Hora i lloc de recepció dels visitants.
- Lloc a visitar pel matí: horari i preu de l'entrada.
- Lloc del dinar: horari i menús.
- Lloc a visitar de vesprada: horari i preu de l'entrada.
- Botigues i llocs típics on poder fer compres. Suggeriments dels productes típics, records, regals...
- Lloc del sopar: horaris i menús.

2. Prepareu en equip la lectura dramatitzada d'algun capítol o passatge del llibre. Haureu de repartir-vos els papers, dissenyar els vestuaris i elements distintius de cada personatge. Busqueu una música que ambiente el fragment que voleu. Decidiu si cal fer servir algun element decoratiu, etc.

2.1. Si voleu anar més enllà de la simple lectura, podreu inventar diàlegs pel vostre compte i ampliar algun fragment

que us resulte especialment atractiu. Us en proposem un, però podreu inventar-ne d'altres: quan Ulisses arriba al planeta es troba amb els seus habitants. L'autor ens diu quina és l'ocupació principal de cada classe d'habitants i ens dóna algunes descripcions del seu aspecte, manera de moure's, etc... Anoteu al costat de cada nom en què consisteix el seu treball al planeta i imagineu quin aspecte tenen, com van vestits, de què parlen, quina relació tenen entre ells i com tracten Ulisses. Estaria molt bé que ho il·lustràreu tot amb els corresponents dibuixos.

Els habitants de Dzyan.

Plutoctors

.....
.....

Cortesans

.....
.....

Pensadors

.....
.....

Deprimits

.....
.....

Copadors

.....
.....

Detractors

.....
.....

Calcadors

.....
.....

Llepa-sous

.....
.....

Quan les coses estiguen clares, feu un cartell anunciador per a la resta del col·legi, per a una altra classe o per als pares, i feu la vostra representació. Si l'experiència resulta agradable i ho passeu bé, parleu amb el vostre professor o professora i amb la persona encarregada de la biblioteca del centre i proposeu-li repetir l'activitat amb una certa regularitat: per exemple «els dijous dels llibres», «les vesprades dels contes»...

